

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

44. Manaræ Insulæ conuersio, & martyrium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

eius epistola; quam verò dedit ad Sorbonæ Doctores suadens Europam Indiis; steriles cathedras, & magisteria, Apostolico munere, & æternis animarum lucris permutare, vñam inueniri potuisset nec sefellisset exquisitam requirentium curiositatem, datam enim reuerà fuisse

43
Doctores
Sorbonicos
inuitat Xa-
uerius ad
Indos.

43. Testis mihi est Ioannes Derada, supremus in regno Nauarræ Cognitor, qui sibi Parisiis Philosophiam profitenti lectam ait, visamque ardere diuino igne, magnisque in salutem mortalium animis; ex eà ductum à se apographum, atque ab aliis qui tunc primas doctrinæ, & sapientiæ in Scholâ Sorbonicâ tenebant, vt quibus esset præcipue inscripta.

44
Manaræ In-
sule conuer-
sio, & mar-
tyrium.

44. Qui verò populi acciuere procul Xauerium ad inferendam suis tetris Euangelij sancti Lucem, primi extitere Manaresij, digni planè posteritatis inuidiâ, nedùm memoriâ, & laude; quòd prima de se patientiæ exempla, & documenta inuicti roboris, nascenti illi orientis Ecclesiæ dederint, atque vnâ prope vitalis aquæ perfusi lauacro sanguinem fuderint; vnâ Christo renati, pro Christo mortem exceperint: adèò fruges in messem properant, quarum Deus sementem propitiùs adspicit, vt qui heri demonum adorator, nunc in Christianum, crastino enadat in martyrem. Est Manara insula, quadraginta vix milliarium complexus, hanc ab Aquilone claudunt Remanancoris vada, quibus sinus gemmarum aperitur totam Piscariam alluens. Portu gaudet percommodo, & commercii opportuno, quem Telen Manaræ vocitant. Solum, nisi quâ diligenti culturâ cicuratur, arenosum, & macrum. Hanc inter & Zeilam insulam ab ortu iacentem, patent ad duodecim milliaria illæ maris fauces, vbi fluentorum torrentium ad vada Remanancoris fractus furor, Isanapatani plagis allidit improvidos. Longè Manaram vincit, quam dixi Zeila; Ternasseria incolis, hoc est delitiatum regio nuncupata; longitudine milliarium viginti ducentorum; latitudine centum quadraginta. Hæc (si non est fabula, vulgi fides) paradisu terrestris antiquus fuerit, cuius in vertice inaccessæ rupis monstratur argumentum, impressa saxo, pedum Adami vestigia: perlecto tamen de felicitate illius scriptorum suffragio, nihil opus vera fabulis augere, vt credatur saltèm orientis esse paradisu. Gaudet mirâ cœli temperie; æstate duplici, ac gemino vere, aurâ tam beneficâ, & salubri, vt morbos ferè alios ignoret, solâ decrepiti senij ægrotatione suos afficiat, & absoluat: virent perpetuò arbores, & maturitatem fructuum legendorum, flores nascentium occupant. Nec tantùm potest ad eam inflammandam æquatoris propinquitas non plus sex gradibus abiuncta; quin plus possint statæ quot mensibus pluuiæ ad refrigerandam, præter viuos è montanis fontes, & fluios, qui quaquauersùm vniuersam rigant; mare præterea peramænum, & ab occasu tam diues vnionum, vt nusquam tota India ditius, sed præstat his omnibus, soli vbertas adèò profusa, vt spontè magis naturæ, quàm artis industriâ, florem omnium proferat quæcumque possunt ad alendam indigenarum vitam, & externorum commercia optari; metalla,

gemmas,

gemmas, & cristalla, quæ inter edita rupium durantur; omnis generis animantes, elephantos præsertim generosos, & maximè dociles, infinitarumque ex iis ebur, ad hæc Ebenum & palmas, & omnes malorum hortensium species, præ cæteris verò, cassiæ, siue vulgò nominant, cinnamomi, cuiusmodi copiam vt Asiæ toti, Europæque sufficiat. Verum enim verò, tot dotes naturæ, vna infamat, & corrumpit incolarum inculta barbaries, atque improbitas, & in tam prodiga Dei erga se liberalitate, Dei ipsius ignoratio stupida, & cæca, donec eò tandem peruecta Xaverij fama, eius miracula, & sanctimoniam, vtrisque Trauancoris, & Piscariæ plagis tam altè sonuit, vt eius videndi, audiendique desiderium ardens incenderet, sed anteuertit Zeilanum Manara; priòrque nuncios, literas, precésque ad Apostolum legauit, quibus sacrum baptismi ab eo peteret. Feruebat tunc totius Trauancoris in promptu conuersio, nec absque iacturæ periculo differri poterat; quare suo loco, ac nomine, Sacerdotem ex iis illuc destinauit, quos Goa secum aduexerat, huius operam Deus, tam largâ manu fortunauit, vt indigenas exiguo tempore, ingenti numero, diuinis eruditos, sacro fonte lustraret. Imperabat tunc Manarensibus Rex Iafanapatæ (sic Zeilani pars illa dicitur, quæ septentrioni obiacet) homo quidem naturâ ferus, moribus barbarus, tyranno quàm Regi propior, qui regno debito, fratrem natu maiorem armis excluderat, & suos crudeli premebat seruitute, direptis, necatisque à quibus poterat res nouas suspicari; verum iris implacabilibus, legi Christianæ infensus, quamquam Lusitanorum metu eorum amicitiam simularet. Quare vt cognouit Manarenses Christi fidem professos, tulit ad eò indignanter, vt ad vnum omnes constituerit de medio tollere; militum igitur quantum atrox poscebat facinus instruit, transmittit Manaram nihil minùs opinantem, populum in fontem crudeli subiicit lanienæ, tertori reliquis tale aliquid molientibus futuræ: cæduntur victimæ innocentes, nullo ætatis, conditionis, sexus, discrimine viri, feminae, infantes, puellæ, quicumque dederant Christo nomen; fuitque diuinæ gratiæ, & cælestis aquæ vis tam potens, & inuicta, vt cum possent, rogati an essent Christiani, vita incolumi, negando euadere; nemo omnium fuerit quin profiteretur se Christi esse, atque ipsi parentes (quod nondum possent infantes filij prima verba formare) responderent eos esse Christianos, seque cum iis intrepidè mori promptos, satellitum ferro subiicerent; ità paucis diebus ad septingentos barbarè necati, & præcipuus carnificinæ locus, cruore sacer tam puro, & nobili, cum Pasim antea diceretur, dici, martyrum terra promeruit. Sua tamen tyrannum carnificem atrox barbaries, non fecit voti sacrilegi compotem, quo deleturum se Christi nomen, & religionem; cum Christianis sperauerat; nam quorum aspectum non tulerat, eos in regno, in regia domique ad eò in penetralibus videre coactus est. Natorum maximus præstantissimus iuuenis instinctus diuinitus, Christianæ fidei studio, & ipse arsit, eamque ab Lusitano mercatore, negotiorum causâ in aulâ assiduo,

doceri voluit; quod tam sollicita secreti cautione non peregit, quin patri suspectus fieret, moxque rem acriter scrutanti perspicuus, & hoc solo reus: nulla juris vllius habitâ ratione, egregio iuueni, scindi iugulum mandat, cuiusque cadaver inhumatum, feris lacerandum in publico deferri. At qui viuo fidei magister extiterat, & cæsum venerabatur pro martyre, Lusitanus mercator, noctu occultâ condidit sepulturâ. Nec passus est vindex tantæ virtutis, & meriti Christus, Principis gloriam vel indiguè sperni, vel timidè premi; nec terræ mandatum sanguinem, infœcundum & solum vaneſcere. Ecce tibi postridiè manè, crux tumulo impressa visitur, proceritate par sepulto cadaveri, boni genij, vt certò est creditum manus, scita & elegans, quæ magnum diù citiibus stuporem, sermonesque diuersos præbuit, quoad confusi spectaculo, iratique adultores regis feritatis, iniectâ humo sculpturas implerunt, & reliquo solo coæquarunt, quod idem altero, & tertio die cum eodem sacrilegio ausi essent, quòd sculpta iterum ac tertio crux illa compareret; in cælo tandem, igneo colore, & cincta radiis, non minùs terribili quàm pulchra specie cernendam se omnium oculis ingessit, eosque exciuit animorum motus, vt multi ad Christum accederent, mortisque posthabito metu, palàm ac liberè profiterentur eius nomen, & vitam pro illo, vrgente primam barbariem tyranno profunderent. Triumphauit itaque in terra, & cælo Christi crux, tot animarum illustrium splendore, quàm iis quos ostentauerat radiis, gloriosius coronata. Erat tyranno foror, vt in iis regionibus, cordata, magnique pectoris scæmina; Christiana necnè, rescire non potui; sed quæ magno planè, ac virili conatu adolescentem filium, & cæsi Principis fratrem natu minorem, iis imbuit monitis, eo igne incendit, vt ex geniali Ecclesiæ aluo, renasci ambo vouerint. Angebat hanc vna post generosum factum cura, quo dolo vitam adolescentum principum, ab Regis scuitâ subductam securo loco tueretur, suâ tam negligens vt nec viuere cuperet, nec mori metueret, adfuit prosperum consiliis numen; accersito etiam quem antè memini Lusitano, tradit illos, Goam armato nauigio secum deuchendos, vt illic plenius sacra mysteria docerentur, ac si quid posset commiseratio, regno filius hæreditario restitueretur; ferè siquidè Indis vbique; pro lege est nè paternis regnis succedant filij, sed ex regum sororibus nati, quos nempè constet de stirpe regia prognatos; quod de filiis regum, verat vxorum impudica & perfida leuitas confidere, etiam reginarum. Processit commodè Lusitano adornata fuga. Iuuenes primùm in regnum Trauancoris ad Xauerium perduxit, mira illic quæ memorauimus patrantem, quos vir Dei quàm pijs complexibus, quàm lætis exceperit lachrymis, quot Deo gratias egerit, qui ex ipso superbissimi hostis penetrati tam opima tulisset spolia, difficile dictu sit. Animauit principes iuuenes ad seruandam fortiter Christo fidem, & salubri admonitione confirmatos Goano seminario intimè commendauit; addens si quid valeret apud gubernatorem gratia, & precibus, effecturum se, ne quando relictæ ob Christum patriæ, &

regni

regni eos pœniteret. Regem intercæ , fugæ nuncius in furorem agit, nec solo tunc religionis odio insanit , sed metu Lusitanici nominis ac nè germanus quem regno pepulerat ad recuperandum sceptrum , Lusitanorum auxilia posceret , sororis filio audendi , sperandique exemplum præcunte. Ergo vbicumquæ suspicio esset eum regi, eò destinat sectores à quibus de medio tolleretur; at, quantumuis diligens rabies , in cassum exiit; confugit & ipse , ad Lusitanorum asilum iuuenis; statimque post etiam summus militia Præfectus, cum decem aliis ex nobilitate, maxime illustri, qui relictis vxoribus, liberis, amplaque familiâ se illi comites dedere, & Nagapatanum cum eo appulsi, Leucis inde ducentis terrestri itinere, per multa pericula grauesque molestias Goam denique attigere; illic publicis excepti lætitiis, & Patrum nostrorum institutione, diuina edocti mysteria, initiati sunt sacrosancto fonte; Princeps verò iuratus obstrinxit Deo, & Lusitanis fidem, si erepto sibi per summam iniuriam scepro, per eos restitueretur, non modò se illis tributarium cum regno fore, sed illud etiam Christi sacris integrè addicturum. Nouis his ardens Xauerij studium, extimulabatur aculeis ad inferendam ei regno Evangelij sanctam facem, in quo tantâ generositate oppetita mors pro Christo vix agnito, sanctitatem vitæ spondebat excellentem, vbi plenius foret de Christi lege eruditum: præter hæc si regi barbaro Iafanapatani, sua impunè crudelitas, & impietas esset, quid cæteros dæmonum cultui obstrictos Principes, in Ecclesiæ sobolem recentem, & teneram non ausuros: quid atrocitatis, & sceleris nullo metu armorum tentaturos? his iri obuiam, restitutione legitimi Principis in thronum, & expulsionem tyranni fratris, regnum perfidè vsurpatum, pari crudelitate lacerantis. Ad hoc arma Lusitanorum posci, & gubernatoris pietatem, quem in regno Cambaiæ, cum longè tunc publica distinerent, adire ipsum nihilominus decreuit, seque mari licèt intempestiuo dedit: accedebant tacitæ rationes, quas huius vnus Zeilani negotij specie tegebat: nam qui ex Europa in Indiam nauigauerant Christiani, præsertim ministri regij, magnam partem eò defluerant, vt ferri iam eorum flagitiâ non possent, cum suis sceleribus execrationi populorum Christianam legem obicebant; & idolorum cultum, nundinario fauore promouerent, palàm Goæ Pagodum adoratio ferebatur; restorescebat Brachmanum potentia, & superstitio, quòd vtrîmque se lucris canina ministrorum ingurgitaret fames. In reliquis verò tam Goanæ insulæ pagis, & oppidis, quàm Salfetæ, Chorani, Diuaris, & Baldes insulis, tantâ licentiâ, & impudentiâ ethnicè vivebatur, vt si non alio, partum in eas imperium quàm ad cogendam pecuniam spectaret. Honorifica, & pingua munera, exclusis Christianorum indigenis, addicebantur pretio Saracenis, quòd argento plus possent. Paruos Piscariæ, redemptores tributi regij adigebant ad gemmas vili distrahendas, vt expilatores grassari veriùs censes, quàm vegetalium coactores. Hominum perindè vt pecudum, vndecumquæ ij capti fuissent, nundinæ agebantur, vendebanturque idololatrie mancipia.

Christiana,

Christiana; Mangone scelerato, lucellis tristibus, animatum illarum aeterna exitia vendente. His tam enormibus, miserabilem in modum lancinabatur Xaverij pectus sanctissimum, cum attenderet, cruci, & fidei Christianae illic propagandae, nullos magis obstare quam ipsos Christianos, optassetque, ut ait, in Lusitaniam redire, exoptulaturus coram rege atrocem nequitiam, rogaturusque ab eius pietate tot morbis lethalibus non dispar remedium. Postremo etiam sacrilegium immane dissimulabatur, quo rex Cocinensis, idolorum cultor, sed regis Lusitani cliens, suorum bona qui ad Christum ab idolis transissent, sinebatur in fiscum redigere. Has tam deformes, & impias calamitates non ferens S. Apostolus Cambaiam petiit, euocato prius ex ora piscaria, in Trauancorem Mansilla, qui suas illic & obiret vices, & Macuci populum baptismi cupidissimum expiaret, Decembris sexto & decimo anno 1544 terra Cocinum tenuit, vbi Michaëlem Vazium nactus, Vicarium Indiae Generalem, eius & congressu, & magnitudine animi, & ardore diuinae gloriae, est mirifice recreatus. Causas enim quas dixi, sui huius itineris sic illi ad viuum dolenter exposuit, ut primum facile cerneret, gubernatorem iis expugnandis debiliorem fore, quippe qui obseruaretur magis quam metueretur; deinde verò statueret, ingenti animo in Europam reuerti, ad frandandam regiam potestate ministrorum auaritiam impotentem, & diuini cultus sanctimoniam vindicandam. Stabant commodum naues in anchoris, vela proximè in Lusitaniam facturae, iis uetus Vicarius, rei Christianae apud Indos, communes rationes Ioanni regi sigillatim descripsit, eo notae prudentiae, pietatis, auctoritatisque pondere ut legum optimarum accuratissimam sanctione, rex malis grassantibus morderetur; quibus imperiis munitus Vicarius absque morâ Indiam repetit.

45
Decreta regia in gratiam Christianitatis Indiae ab Xauerio procurata sed iurata.

45. Erant haec decreta regia Martij 8. Almaini data anno 1546. primum Goa Pagodum priuata simulachra, & publica ut deiicerentur. Ad hoc in aedibus ethnicorum sagaci perferutatione inuestigarentur, plebereturque condignâ poenâ, quisquis in posterum non esset veritus ea effingere. Deinde quicumque Brachmanum, obstitisset promouendae religioni Christianae exterminarentur extra omnem Lusitanicam ditionem. Tertium ut ter mille nummum, qui Bazaini delubro mahometis annui pendebantur, ad leuandam eorum paupertatem conferrentur qui recens ad fidem venissent. Post, ethnici omnes excluderentur muneribus publicis. Goano in tractu, & Salfeta, ne liceret superstitione ethnica; nec Saracenis mancipia venderentur. Gemmarum piscatio (si Xauerius id probasset) penes Christianos tantum esset, nec compellerentur nisi iusto pretio illas dare. Cocinensi Regi nefas esset baptismi lotos bonis exuere, quod idem ex eo rex Ioannes priuatis literis postulauit. Postremo caedes ab Iafanapatani tyranno in Manara edidas, si nondum Sosa vltus esset, vlcisceretur illas Castris nouus Gubernator. Haec Ioannis Regis eximia iubendo pietas; cui ministrorum exequendo, si par integritas respondisset,